

Asia: VN/20544/2024

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hyvinvointialueiden tehtäviä koskeviksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi vuosille 2025-2029**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Yleiset huomiot valtakunnallisista tavoite- ja mittariluonnoksista

Helsingin kaupunki pitää tärkeänä uudistuksena, että eri ministeriöiden strateginen ohjaus on yhteensovittettua ja sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä pelastustoimelle asetetaan yhteiset tavoitteet. Tavoitteiden jakaminen toimintaa ja toimintaedellytyksiä koskeviin tavoitteisiin selkeyttää muuten runsasta tavoitekokonaisuutta.

Valtakunnalliset tavoitteet ja mittarit tulisi asettaa oikeasti strategiselle tasolle, niitä ei tule olla liikaa ja niiden on oltava selkeitä. Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevia valtakunnallisia tavoitteita vuosille 2025–2029 esitetään olevan seitsemän, joiden lisäksi toimintaedellytyksiä koskevia tavoitteita olisi kolme. Helsingin kaupunki pitää tavoitteiden määrää runsaana. Olennaisten strategisten tavoitteiden selkiyttäminen on erityisen tärkeää etenkin nyt, kun samalla toteutetaan talouden sopeuttamistoimia.

Tavoitteiden sanoituksissa kuvataan tavoitteita, mutta lisäksi teksti sisältää erilaisia alatavoitteita. Näiden sanoitusten merkitys jää osin epäselväksi ja yhteys varsinaiseen tavoitteeseen ei avaudu. On hyvä, että tavoitteita on pyritty kuvaamaan erikseen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen osalta. Dokumenttia tulee sanoituksiltaan kuitenkin huomattavasti selkeyttää ja kuvauksia tiivistää. Tavoitteiden kuvauksissa on myös mainittu useita hyvinvointialueiden lakisääteisiä tehtäviä, joita ei ole tarpeen toistaa tavoitteina

Ohjaavan tahon ja hyvinvointialueiden yhteisten tavoitteiden sekä niiden toteuttamisvastuiden tulisi näkyä tavoitteen kuvauksessa ja mittareissa selkeästi. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää hyvinvointialueiden lisäksi myös valtion toimia. Mittareita tulisi asettaa myös ohjaavan tason

tavoitteiden toteutumiselle. Esimerkiksi tulisi mitata, toteutuuko valtio-ohjaus kannustavasti, ennakoitavasti ja tukeeko se pitkäjänteistä palvelujen kehittämistä vai ohjaako valtio toimillaan lyhytnäköisiin, vain hetkellisesti vaikuttaviin ja mahdollisesti myöhemmin kustannuksia lisääviin toimenpiteisiin.

Tavoitteisiin liittyviä mittareita on luonnoksessa 79 kappaletta. Monia ehdotetuista seurantamittareista seurataan myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen johdon strateginen tilannekuva -palvelussa, joten samojen mittareiden käyttö on sinänsä loogista. Mittareita karsimalla olisi kuitenkin mahdollista kirkastaa keskeisimpiä, kunkin tavoitteen etenemistä ja siinä onnistumista kuvaavia osa-alueita.

Esitysluonnokseen määritellyt mittarit eivät kaikissa tapauksissa anna tietoa siitä, onko tavoite saavutettu. Myös mittaritiedon ajantasaisuus on olennaista: mittareista tulisi saada mahdollisimman ajantasaista tietoa, jotta ne voivat toimia tavoitteiden arvioinnin perusteena. Esimerkiksi sairastavuusindeksi (mittari 1) on hitaasti päivittyvä mittari. Raportoinneissa ja tavoitteiden toteutumisen arvioinneissa on hyvä huomioida, että rekisteritiedot eivät tällä hetkellä vielä kaikilta osin ole kattavia ja luotettavia. Helsingissä työskennellään parhaillaan rekisteritietojen siirtymisen ja tiedon luotettavuuden parantamiseksi. Myös mittareiden tavoitetasoja olisi hyvä kuvata.

Lausuntopyynnön saatetekstissä kerrotaan, että valmisteluryhmän työ on vielä kesken ja luonnos vaikuttaakin erityisesti tavoitteiden kuvailutekstien sanoitusten osalta hyvin keskeneräiseltä: siinä on muun muassa päällekkäisyyksiä sekä toistoa, jotka vaikeuttavat kokonaisuuden hahmottamista. Yksityiskohtaisempaa kommentointia olisi mahdollista tehdä vasta viimeistellympään versioon.

Kommentit ja muutosehdotukset tavoitteiden sanoituksiin:

”Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelu perustuu valtakunnallisesti määriteltuihin suorituskyykyvaatimuksiin ja niiden tuottamiseksi tarvittaviin kyykykykyksiin...”

Muutosehdotus: Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelu perustuu alueen riskeihin ja toimintaympäristöön. Toimintavalmiuden suunnittelu tuottaa yhtenäiset periaatteet pelastustoiminnan järjestämiselle ja mitoittamiselle, joka luo perustan, miten toimintavalmiutta tulee luoda ja ylläpitää laajamittaisia onnettomuuksia varten.

”Palveluiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu edellyttävät riittävää määrää ammatillisesti pätevää henkilöstöä sekä henkilöstön koulutuksen kehittämistä sekä laadullisesti että määrällisesti. Pelastustoimessa tavoite koskee sekä ammatillista että sopimushenkilöstöä. Koulutuksen järjestämisessä turvataan kansalliskieliset palvelut.”

Kommentti: Tämän toteutumiseksi Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että pelastustoimen henkilöstön saatavuuden varmistamiseksi Pelastuskoulun rahoitus ja toiminta tulee vakiinnuttaa

”Pelastustoimen tietohallinto on resursoitu vastaamaan tarpeita, huomioiden kyvykkyys toimia kaikissa olosuhteissa. Tavoitteena ovat käyttäjälähtöiset ja vaatimusten mukaiset sekä tuottavuutta ja tuloksellisuutta parantavat kansalliset digitaaliset palvelut toimialalle ja asiakkaille sekä henkilöstölle”

Kommentti: On huomioitava, että pelastustoimen valtakunnallisten ICT-ratkaisujen ja yhteishankintojen edistäminen ja riittävä valtakunnallinen rahoitus ovat aivan keskeisiä. Tiedolla johtamisen ja sujuvan sähköisen asiainnin tavoitteita ei voida saavuttaa hyvinvointialueilla, elleivät ministeriön johdolla tehtävät valtakunnalliset yhteishankinnat etene suunnitellusti ja niiden rahoitusta turvata. Myös pelastustoimen tiedonhallintaa koskeva lainsäädäntö on puutteellista, minkä korjaaminen tulee olla korkealla prioriteetilla lainvalmistelussa tulevalla strategiakaudella.

”Pelastustoimen tarvitseman ja tuottaman tiedon tiedonhallinta tapahtuu tehokkaasti valtakunnallisesti yhtenäisellä tavalla.”

Kommentti: Valtio ei Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan tue riittävästi toiminnan yhtenäistä kehittymistä.

”Pelastustoimen sisäisten ja ulkoisen tehtävien toteuttamiseen tarvittavat ICT-palvelut järjestetään kansallisesti yhtenäisen ja keskitetyn järjestelmän avulla”.

Kommentti: On huomioitavaa, että tällä hetkellä ICT-ratkaisut kuormittavat hyvin paljon pelastuslaitoksia, vaikka ICT-palveluiden tulisi olla kustannustehokkaita ja tukea pelastuslaitosten toimintaa tavoitteiden saavuttamisessa. Tällä hetkellä ne lisäävät kustannuksia, mutta eivät ole tuo lisäarvoa.

”Hyvinvointialueiden rahoitusta ja taloutta koskevan sääntelyn on tapahduttava suunnitelmallisesti ja kattavien vaikutusarvioiden perusteella. Rahoitusmallin kannustavuuteen ja ohjaavuuteen tähtäävät rakenteelliset muutokset tehdään hallitusti ja ennakoitavasti turvaten palveluiden ja rahoitusperiaatteen toteutuminen.”

Kommentti: Tämä on erittäin tärkeää ja tässä onnistumista tulisi myös mitata. Valtion strategisen ohjauksen (ml. rahoitusmallin) tulee olla kannustavaa ja sen tulee vastata alueen erityispiirteisiin. Tämä on edellytys sille, että toimintaa voidaan kehittää pitkäjänteisesti ja kustannusvaikuttavasti niin, että se vastaa toimintaympäristön muutoksia, palvelutarvetta sekä alueen riskejä. Lainsäädännön tulee myös tukea tavoitteiden toteutumista.

”Hyvinvointialueiden tulee talouden ja henkilöstön saatavuuden ongelmista huolimatta pyrkiä välttämään lyhytnäköisiä, vain hetkellisesti vaikuttavia ja mahdollisesti myöhemmin kustannuksia lisääviä toimenpiteitä.”

Kommentti: Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää valtion toimia rahoituksen ja ohjauksen suhteen.

Ihatsu Jan  
Helsingin kaupunki - Kaupunginhallitus